

Μην πολεμάς για τη «χώρα σου»!

Internationalist Perspective

Όλοι μισούν τον πόλεμο. Ιδίως οι άνθρωποι που στέλνουν άλλους ανθρώπους να πεθάνουν στο πεδίο της μάχης. Ισχυρίζονται ότι τον απεχθάνονται, αλλά δυστυχώς τους αναγκάζει η άλλη πλευρά. Η άλλη πλευρά, που καταπατά τα πατρογονικά μας εδάφη. Η άλλη πλευρά, που εισβάλλει σε ένα «κυρίαρχο» έθνος. *Εμείς δεν έχουμε άλλη επιλογή! Πρέπει να υπερασπιστούμε τον εαυτό μας...* Σε ποιο «εμείς» ανήκετε; Η αδυσώπητη προπαγάνδα και από τις δύο πλευρές ωθεί τον καθένα να διαλέξει πλευρά, να γίνει ενεργός συμμετοχος ή χειροκροτητής του πολέμου. Γιατί η άλλη πλευρά είναι πραγματικά φρικτή. Και έτσι οφείλει πάντα να είναι.

Ο ρώσικος στρατός κατηγορείται για εγκλήματα πολέμου. Περίεργος όρος: «έγκλημα πολέμου». Στην πραγματικότητα είναι ένας όρος περιττός, διότι ο πόλεμος είναι εξ ορισμού έγκλημα, το μεγαλύτερο από όλα τα εγκλήματα. Όποιος κι αν είναι ο στόχος, το μέσο για να επιτευχθεί είναι πάντα οι μαζικές δολοφονίες και η καταστροφή. Δεν υπάρχει πόλεμος χωρίς αποτρόπαιες σφαγές. Ο όρος υποδηλώνει ότι υπάρχουν δύο τρόποι διεξαγωγής του πολέμου: ένας πολιτισμένος και ένας εγκληματικός. Αν υπήρξε ποτέ διαφορά μεταξύ των δύο, αυτή εξαλείφθηκε με την πρόοδο της στρατιωτικής τεχνολογίας. Από τις αρχές του 20ού αιώνα, το ποσοστό των απωλειών μεταξύ των αμάχων αυξάνεται σταθερά σε όλους τους πολέμους. Στον αμερικανικό εμφύλιο πόλεμο του 19ου αιώνα, το στρατι-

ωτικό προσωπικό εξακολουθούσε να αντιπροσωπεύει περισσότερο από το 90% των συνολικών θανάτων. Στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι απώλειες πολιτών ανήλθαν στο 59% επί του συνόλου. Στον Δεύτερο Παγκόσμιο αυξήθηκαν στο 63% και στον πόλεμο του Βιετνάμ στο 67%. Στους διάφορους πολέμους της δεκαετίας του 1980 το ποσοστό σκαρφάλωσε στο 74% και στον 21ο αιώνα στο 90%. Από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο έχουν να εκτοπιστούν τόσοι πολλοί άνθρωποι λόγω πολέμου. Η διαφορά μεταξύ μαχητικών και μη μαχητικών στόχων, μεταξύ στρατιωτικών και μη στρατιωτικών στόχων, έχει σε μεγάλο βαθμό εξαφανιστεί στον σύγχρονο πόλεμο. Όσο μεγαλύτερη καταστροφική δύναμη αναπτύσσει κάθε πλευρά, τόσο μεγαλύτερες είναι οι «παράπλευρες απώλειες» στον άμαχο πληθυσμό. Όσο περισσότερο κλιμακώνεται ο πόλεμος στην Ουκρανία, τόσο περισσότερες ζωές απλών Ουκρανών αφανίζονται, τόσο περισσότερο η χώρα μετατρέπεται σε ερείπια.

Το τι συνιστά έγκλημα πολέμου ή όχι γίνεται τότε θέμα οπτικής. Μια δικαιολογία μεταμφιεσμένη σε κατηγορία, όπως η «τρομοκρατία», που έχει γίνει μια φτηνή βρυσιά ικανή να εκτοξεύεται στον αντίπαλο σε κάθε σύγκρουση. Διότι η κατηγορία της «τρομοκρατίας», έχοντας οριστεί από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τους πολιτικούς ως το μεγαλύτερο από όλα τα κακά, υπονοεί ότι όλα τα μέσα είναι καλά για την καταστολή της, αποτελώντας έτσι την τέ-

λεια δικαιολογία προκειμένου να χρησιμοποιήσει τρομοκρατία ο ίδιος ο κατηγορός. Παρομοίως, η κατηγορία των «εγκλημάτων πολέμου» δικαιολογεί τα εγκλήματα που διαπράττει η «δική μας» πλευρά και τα οποία αναφέρονται ελάχιστα, ή και καθόλου, από τα «δικά μας» μέσα ενημέρωσης. Σκεφτείτε για παράδειγμα την Υεμένη, όπου οι δυνάμεις της Σαουδικής Αραβίας βομβάρδισαν και οδήγησαν τους αμάχους σε λιμοκτονία σε πολύ χειρότερο βαθμό από ό,τι έχει κάνει μέχρι στιγμής ο ρώσικος στρατός στην Ουκρανία. Η αεροπορία της Σαουδικής Αραβίας δεν θα άντεχε ούτε μια εβδομάδα χωρίς τη βρετανική και αμερικανική στρατιωτική/τεχνική υποστήριξη και την προμήθεια όπλων. Είναι άραγε κι αυτός ένας «πόλεμος για τη δημοκρατία»; Αυτή η θηριωδία συνεχίζεται μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Προχωρήστε παρακάτω, δεν υπάρχει τίποτα να δείτε. Δεν υπάρχουν εγκλήματα πολέμου εδώ.

Ο σύγχρονος πόλεμος

Έχει συχνά ειπωθεί ότι σε καιρό πολέμου η διαχωριστική γραμμή μεταξύ προπαγάνδας και ρεπορτάζ γίνεται δυσδιάκριτη. Όταν ο ρώσικος στρατός πραγματοποιεί μια (αποτυχημένη) πυραυλική επίθεση στον πύργο της τηλεόρασης στο Κίεβο, τα δυτικά μέσα ενημέρωσης την αποκαλούν έγκλημα πολέμου. Αλλά όταν το NATO βομβάρδισε (επιτυχώς) τον πύργο της τηλεόρασης στο Βελιγράδι το 1999 ήταν «νόμιμος στρατιωτικός στόχος».

Το ότι οι «ειδικές στρατιωτικές επιχειρήσεις» του ρώσικου στρατού είναι εγκληματικές έχει αποδειχθεί περίτρανα στο Γκρόζνι και στο Χαλέπι, για να αναφέρουμε μόνο τα πιο ακραία πρόσφατα παραδείγματα πολέμων που ισοπέδωσε. Στην Ουκρανία δεν έχει φτάσει ακόμη σε αυτό το σημείο,

ίσως επειδή το πρόσχημα για την εισβολή είναι ότι οι Ουκρανοί είναι ένας αδελφικός λαός που πρέπει να απελευθερωθεί. Αλλά για να πετύχει τους στρατιωτικούς της στόχους, η Ρωσία πρέπει να κλιμακώσει τον πόλεμο και να συντρίψει αυτόν τον «αδελφικό λαό» με τη συγκριτικά ανώτερη καταστροφική της δύναμη. Η λογική του πολέμου οδηγεί τη ρώσικη εισβολή προς μια κλιμάκωση που θα αφήσει πίσω της την καταστροφή.

Ας μην προσποιούμαστε ότι αυτό είναι ένα ρώσικο φαινόμενο. Κατά τη διάρκεια των Πολέμων του Κόλπου, οι Αμερικανοί βομβάρδισαν καταφύγια στη Βαγδάτη (με βόμβες σχεδιασμένες να συντρίβουν υπόγεια καταφύγια) με αποτέλεσμα εκατοντάδες θανάτους αμάχων. Πολλοί περισσότεροι έχασαν τη ζωή τους όταν στρατιώτες που προσπαθούσαν να διαφύγουν σφαγίστηκαν από αέρος στη «λεωφόρο του θανάτου» το 1991. Στους πολέμους που διεξήγαγε η Δύση στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, πέθαναν περισσότεροι από 380.000 άμαχοι. Οι αμέτρητες επιθέσεις με μη επανδρωμένα αεροσκάφη που έχει πραγματοποιήσει έκτοτε ο αμερικανικός στρατός δεν δείχνουν επίσης κανένα σεβασμό στη διαφορά μεταξύ μαχητών και μη μαχητών. Για να μην αναφέρουμε τι έχει κάνει ο πιο πιστός υποτελής της Ουάσιγκτον, το Ισραήλ, στη Γάζα. Όλοι τους είναι ικανοί γι' αυτό. Αυτός είναι ο σύγχρονος πόλεμος.

Ο πόλεμος είναι το ιδανικό πλαίσιο ενίσχυσης της εξουσίας του κράτους επάνω στους πολίτες. Αυτό είναι πασιφανές αυτή τη στιγμή στη Ρωσία, όπου κινδυνεύεις με 15 χρόνια φυλακή αν αποκαλέσεις τον πόλεμο πόλεμο, όπου οι διαμαρτυρίες κατά του πολέμου καταστέλλονται βίαια, όπου όλα τα μέσα ενημέρωσης που δεν είναι φερέφωνα του Κρεμλίνου φιμώνονται. Αυτό όμως δείχνει και την αδυναμία του καθεστώτος

που χρειάζεται μια τέτοια ωμή καταστολή. Στην Ουκρανία βέβαια δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Εκεί όλοι στηρίζουν τον Ζελένσκι. Έτσι έχουν τα πράγματα, στον βαθμό που μας επιτρέπουν να γνωρίζουμε. Στις πάμπολλες συνεντεύξεις με Ουκρανούς στα δυτικά μέσα ενημέρωσης, δεν έχει βγει ούτε ένας που να εκφράζει την αντίθεσή του ή έστω τις αμφιβολίες του για τον πόλεμο, παρόλο που γνωρίζουμε από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τις δικές μας πηγές ότι υπάρχουν. Σύμφωνα όμως με τα μέσα ενημέρωσης, όλοι εκεί είναι πρόθυμοι να πεθάνουν για το έθνος. Παρ' όλα αυτά, ο Ζελένσκι θεώρησε απαραίτητο να εκδώσει απαγόρευση εξόδου από τη χώρα για όλους τους άνδρες ηλικίας 18 έως 60 ετών. Όλοι πρέπει να παραμείνουν διαθέσιμοι ως τροφή για τα κανόνια προς υπεράσπιση της πατρίδας. Θεώρησε επίσης απαραίτητο να βγάλει εκτός νόμου τα κόμματα της αντιπολίτευσης και να αναγκάσει όλα τα τηλεοπτικά κανάλια ειδήσεων να συνενωθούν σε «μια ενιαία ενημερωτική πλατφόρμα στρατηγικής επικοινωνίας» με την ονομασία «United News». Όλα αυτά στο όνομα της υπεράσπισης της ελευθερίας. Προφανώς, τα μέσα ενημέρωσης που καλούν τους Ουκρανούς να σκοτώσουν όσο το δυνατόν περισσότερες «ρώσικες κατσαρίδες» έχουν το ελεύθερο να συνεχίσουν να εκτοξεύουν το δηλητήριό τους. Πολλά δυτικά μέσα ενημέρωσης –ακόμη και εφημερίδες όπως η *New York Times*– επέλεξαν να μην αναφέρουν τα αυταρχικά μέτρα του Ζελένσκι. «Όλες οι ειδήσεις που χωράνε στο φύλλο»: αυτό είναι το διάσημο μότο των *Times*. Προφανώς, αυτού του είδους οι ειδήσεις δεν χωράνε σε μια αφήγηση που ισχυρίζεται ότι πρόκειται για έναν πόλεμο για τη δημοκρατία.

Ψεύτες

Τόσο η ρώσικη όσο και η ουκρανική κυβέρνηση ισχυρίζονται ότι η λογοκρισία είναι απαραίτητη για την προστασία του πληθυσμού από την παραπληροφόρηση. Μία ακόμα διφορούμενη λέξη. Όπως το «έγκλημα πολέμου» και η «τρομοκρατία»: εξαρτάται από το ποιος τις χρησιμοποιεί. Προφανώς, τόσο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όσο και τα άλλα μέσα ενημέρωσης βρίθουν παραπληροφόρησης. Αλλά ποιος αποφασίζει για το τι είναι παραπληροφόρηση; Στη Ρωσία, το κράτος αποφασίζει ποιος μπορεί να μιλήσει και ποιος πρέπει να παραμείνει σιωπηλός. Στη Δύση, το έργο αυτό έχει ανατεθεί σε μεγάλο βαθμό στον ιδιωτικό τομέα, στις εταιρείες που ελέγχουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης. Και αυτές όμως πιέζονται από τις κυβερνήσεις. «Θα απαγορεύσουμε στην ΕΕ τον μηχανισμό των μέσων ενημέρωσης του Κρεμλίνου. Οι κρατικές εταιρείες *Russia Today*, *Sputnik* και οι θυγατρικές τους δεν πρέπει να συνεχίσουν να διαδίδουν τα ψέματά τους, δικαιολογώντας τον πόλεμο του Πούτιν. Αναπτύσσουμε εργαλεία για την απαγόρευση της τοξικής και επιβλαβούς παραπληροφόρησής τους στην Ευρώπη», δήλωσε η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Και πράγματι, τα πιστά ρωσικά ειδησεογραφικά κανάλια και άλλες πηγές που δεν ακολουθούν τη φιλοδυτική γραμμή δεν είναι πλέον προσβάσιμα στο Facebook και σε άλλα μεγάλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Δεν πρόκειται όμως για λογοκρισία, αυτά τα λέει ο εχθρός.

Οι Ρώσοι και οι Δυτικοί έχουν μια πολύ διαφορετική εικόνα του πολέμου. Τους λένε ψέματα, κυρίως μέσω της επιλογής που κάνουν για λογαριασμό τους σχετικά με το τι μπορούν να δουν και τι

όχι στα μέσα ενημέρωσης. Για παράδειγμα, ο Ρώσος τηλεθεατής βλέπει ξανά και ξανά εικόνες Ουκρανών που λένε ότι ξυλοκοπήθηκαν και απειλήθηκαν από υπερεθνικιστές επειδή μιλήσουν ρώσικα και ο Δυτικός τηλεθεατής βλέπει ξανά και ξανά μητέρες να αποχαιρετούν με δάκρυα στα μάτια τους συζύγους τους οι οποίοι δηλώνουν ότι είναι πρόθυμοι να πεθάνουν για την Ουκρανία. Και οι δύο εικόνες είναι πιθανόν αληθινές, αλλά κάθε πλευρά επιλέγει να δείξει αυτό που ταιριάζει στη δική της προπαγανδιστική αφήγηση.

Στη Δύση η ιστορία πάει ως εξής: ένας αδικημένος αλλά θαρραλέος τύπος υπερασπίζεται με γενναιότητα τον εαυτό του απέναντι σε έναν μοχθηρό τραμπούκο. Είναι αυτονόητο ότι πρέπει να επευφημούμε τους γενναίους ήρωες, είναι αυτονόητο ότι πρέπει να τους στηρίζουμε, είναι αυτονόητο ότι πρέπει να υψώσουμε την κίτρινη και μπλε σημαία. Τόσο απλά είναι τα πράγματα.

Η ιστορία από τη σκοπιά της Ρωσίας δεν είναι ιδιαίτερα εκλεπτυσμένη. Είναι ένα συνονθύλευμα κατηγοριών εκπεφρασμένων με το χοντροκομμένο ύφος της πρώην ΕΣΣΔ. Η Ουκρανία υποφέρει κάτω από ένα διεφθαρμένο, νεοναζιστικό καθεστώς που διαπράττει γενοκτονία. Δεν διεξάγουμε πόλεμο εναντίον της Ουκρανίας, απλώς την εμποδίζουμε να γίνει προκεχωρημένο φυλάκιο του ΝΑΤΟ, μια απειλή για την πατρίδα μας. Αγωνιζόμαστε για έναν κόσμο χωρίς ναζί. Με παρόμοιου είδους προφάσεις, τα ρώσικα τανκς είχαν εισβάλει τότε στη Βουδαπέστη και την Πράγα. Όπως σε κάθε προπαγάνδα, έτσι κι εδώ υπάρχει ένα ψήγμα αλήθειας. Η πίεση του ΝΑΤΟ είναι πραγματική. Υπάρχει ένα υπερεθνικιστικό ρεύμα στην Ουκρανία. Υπάρχουν φασιστικές ομάδες, όπως το Σβόμποντα και το Τάγμα Αζόφ (που τώρα ενσωματώθηκε

στον ουκρανικό στρατό), που επιτίθενται σε ομοφυλόφιλους, φεμινίστριες, Ρομά και ρωσόφωνους. Φυσικά, η Ουκρανία δεν είναι η μόνη χώρα όπου η ακροδεξιά σηκώνει το αποκρουστικό της κεφάλι. Αυτό δεν σημαίνει ότι το πολιτικό σύστημα στην Ουκρανία είναι φασιστικό. Τουλάχιστον όχι περισσότερο απ' ό,τι στη Ρωσία. Και ότι διαπράττει γενοκτονία; Αυτό που έκανε ο ρώσικος στρατός στη Συρία και την Τσετσενία ήταν ασύγκριτα χειρότερο.

Άμα θες να κάνεις κάτι, βρίσκεις πάντα τον τρόπο να το δικαιολογήσεις. Όλα τα κράτη λένε ψέματα όταν βγάζουν τους στρατούς τους. Τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Ρωσία. Σκεφτείτε τα ανύπαρκτα «όπλα μαζικής καταστροφής» του Σαντάμ Χουσεΐν και τους ανύπαρκτους δεσμούς του με την Αλ Κάιντα που αποτέλεσαν το πρόσχημα για την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ.

Η αληθινή ιστορία

Η αληθινή ιστορία ονομάζεται ενδοϊμπεριαλισμός. Όσο παγκοσμιοποιημένος και αν έχει γίνει ο κόσμος, είναι ένας κόσμος που βασιίζεται στον ανταγωνισμό. Εμπορικός ανταγωνισμός που μετατρέπεται σε στρατιωτικό ανταγωνισμό, σε ψυχρό και θερμό πόλεμο, ανάλογα με τις περιστάσεις. Περιστάσεις όπως η απώλεια ισχύος, οι απώλειες ή τα δυνητικά κέρδη στις αγορές, η οικονομική κρίση. Ζούμε σε ένα σύστημα που συγκρούεται βίαια με τις ανάγκες της ανθρωπότητας. Ένα σύστημα σε πόλεμο με τον πλανήτη, σε πόλεμο με την ίδια τη ζωή. Η αντεπίθεση, η συντριβή του καπιταλιστικού συστήματος, είναι ο μόνος πόλεμος που έχει νόημα.

Ο Ψυχρός Πόλεμος δεν τελείωσε. Έγινε απλώς μια παύση. Το Σύμφωνο της Βαρσοβίας μπορεί να εξαφανίστηκε, αλλά το ΝΑΤΟ όχι. Ο Γέλτσιν είχε προτείνει να γί-

νει και η Ρωσία μέλος του NATO, αλλά φυσικά αυτό ήταν αδύνατο: ο λόγος ύπαρξης του NATO ήταν να καθυποτάξει τη Ρωσία. Ακολούθησε μια έντονη συζήτηση σχετικά με το εάν το NATO εξακολουθούσε να έχει λόγο ύπαρξης, δεδομένου ότι η Ρωσία είχε γίνει πλέον μια καπιταλιστική δημοκρατική χώρα. Το ερώτημα απαντήθηκε καταφατικά στην πράξη. Το NATO έφτασε μέχρι τα σύνορα της Ρωσίας, αθετώντας προηγούμενες δεσμεύσεις. Δεκατέσσερις πρώην χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας εντάχθηκαν στην αντιρωσική συμμαχία. Αμερικανικές πυραυλικές βάσεις εγκαταστάθηκαν στην Πολωνία και τη Ρουμανία. Η κατάκτηση της Ουκρανίας ήταν η τελευταία φάση αυτής της επίθεσης. Για το κέρδος, αλλά ακόμη περισσότερο για να αναχαιτιστεί η Ρωσία. Η Ουκρανία μπορεί να μην έχει γίνει ακόμα μέλος του NATO, αλλά έχει ήδη αρχίσει να συνεργάζεται στρατιωτικά με τη Δύση.

Η επέκταση του NATO σήμανε μια τεράστια επέκταση της αγοράς για την αμερικανική βιομηχανία όπλων (αλλά και άλλων δυτικών χωρών), δεδομένου ότι τα νέα μέλη υποχρεούνται να προσαρμόσουν το οπλοστάσιό τους στα πρότυπα του NATO. Προκειμένου να ανταποκριθούν σε αυτά τα πρότυπα, οι στρατιωτικές δαπάνες στην Πολωνία αυξήθηκαν κατά 60% από το 2011 έως το 2020 και στην Ουγγαρία κατά 133% από το 2014 έως το 2020. Οι ταμειακές μηχανές πήραν φωτιά. Ωστόσο, η επέκταση του NATO καθοδηγήθηκε επίσης από τη διαπίστωση ότι η Ρωσία, με τη στρατιωτική της ισχύ και κυρίως με το πυρηνικό της οπλοστάσιο, παραμένει μια δυνητική απειλή για την *rex americana*. Εξακολουθεί να είναι η μόνη χώρα εναντίον της οποίας οι ΗΠΑ δεν μπορούν να διεξάγουν πόλεμο χωρίς να διακινδυνεύουν δυνητικά την ολική τους καταστροφή. Ακριβώς όπως κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Ο οποίος δεν

τελείωσε. Η στρατηγική της Ουάσιγκτον παρέμεινε η ίδια: αναχαίτιση. Να περιορίσει τη Ρωσία και να μειώσει τη σφαίρα επιρροής της, να αποδυναμώσει την ισχύ της χωρίς να έρθει σε άμεση σύγκρουση μαζί της. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η σύγκρουση αυτή διεξαγόταν με πραξικοπήματα και εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα. Τώρα η Ουκρανία είναι ο πρόθυμος εθελοντής που θα πεθάνει για την «ελεύθερη Δύση», με επικεφαλής τον «συμπαθή» ηθοποιό και εκατομμυριούχο Ζελένσκι, ο οποίος είναι τόσο πολεμοχαρής που θέλει να κλιμακώσει τη σύγκρουση σε παγκόσμιο πόλεμο αν χρειαστεί, όπως ο Τσε Γκεβάρα κατά τη διάρκεια της κρίσης των πυραύλων της Κούβας. Αυτός θα ήταν ο κίνδυνος αν γινόταν δεκτό το αίτημα του Ζελένσκι για «ζώνη απαγόρευσης πτήσεων» – ένας πόλεμος αέρος μεταξύ του NATO και της Ρωσίας. Όπως συνέβη και με τον Τσε, δεν θα περάσει το δικό του. Η απευθείας αντιπαράθεση παραμένει ταμπού. Αυτός είναι ένας από τους λόγους για τον οποίο ο παραλληλισμός με προ-πυρηνικούς πολέμους μπορεί να είναι παραπλανητικός.

Ο εχθρός δεν μπορεί πλέον να παρουσιάζεται ως ο «κομμουνιστικός κίνδυνος». Ωστόσο, αυτό δεν καθιστά τη Ρωσία μια συνηθισμένη καπιταλιστική χώρα όπως η δική μας. Οι πλούσιοι εκεί δεν είναι καπιταλιστές όπως οι δικοί μας αλλά «ολιγάρχες». Ποιοι είναι αυτοί οι ολιγάρχες; Δισεκατομμυριούχοι που έγιναν πλούσιοι χάρη στη διαφθορά, την εκμετάλλευση και την κερδοσκοπία και στους οποίους αρέσει να επιδεικνύουν τον πλούτο τους μέσω της πολυτελούς κατανάλωσης. Με άλλα λόγια, καπιταλιστές. Το ρητό «πίσω από κάθε μεγάλη περιουσία κρύβεται ένα μεγάλο έγκλημα» δεν επινοήθηκε στη Ρωσία. Εκεί όμως το «μεγάλο έγκλημα» είναι ακόμα αρκετά πρόσφατο. Η νέα καπιταλιστική τάξη

στη Ρωσία αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από μέλη της παλιάς καπιταλιστικής τάξης, ανθρώπους που ήταν διευθυντές εργοστασίων, κομματικά αφεντικά, γραφειοκράτες στην ψευδοκομμουνιστική ΕΣΣΔ και που έβγαλαν τεράστια κέρδη όταν ιδιωτικοποιήθηκαν τα κρατικά περιουσιακά στοιχεία. Η προνομιά τάξη παρέμεινε προνομιά τάξη, τώρα ως ιδιοκτήτρια ιδιωτικού κεφαλαίου. Αλλά και ως διαχειρίστρια του κράτους. Τα συμφέροντα των ιδιωτών καπιταλιστών είναι συνυφασμένα με τον κρατικό μηχανισμό, τον οποίο ο Πούτιν φαίνεται να έχει σταθερά στα χέρια του προς το παρόν.

Η διάλυση της παλιάς ΕΣΣΔ και η ιδιωτικοποίηση της κρατικοκαπιταλιστικής οικονομίας της «κεντρικής διοίκησης» ήταν το αποτέλεσμα μιας κρίσης που προκλήθηκε καταρχάς λόγω του συντριπτικού κόστους διατήρησης μιας αυτοκρατορίας και της απροθυμίας της εργατικής τάξης να εργαστεί σκληρότερα για λιγότερα. Ένας επίσης σημαντικός παράγοντας ήταν η επιθυμία των μελών της άρχουσας τάξης να μην είναι μόνο διαχειριστές του κεφαλαίου αλλά και ιδιώτες ιδιοκτήτες του κεφαλαίου, με πρόσβαση σε ολόκληρο τον κόσμο του κεφαλαίου.

Ληλάτησαν την οικονομία και το μέσο βιοτικό επίπεδο βυθίστηκε σαν πέτρα μέσα στο νερό. Το ΑΕΠ της Ρωσίας το 1998 ήταν ελάχιστα παραπάνω από το ένα τρίτο του ΑΕΠ κατά το τελευταίο έτος της ΕΣΣΔ. Η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε κατά 60%. Ωστόσο, από το 1999 και μετά οι τιμές του κύριου εξαγωγικού προϊόντος της Ρωσίας, του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, άρχισαν να αυξάνονται. Αυτό τροφοδότησε μια ανάκαμψη που βελτίωσε τις συνθήκες διαβίωσης. Το κράτος σταθεροποιήθηκε, με τον μηχανισμό της ασφάλειας στο κέντρο της εξουσίας. Με τον Πούτιν στο τιμόνι, έναν πρώην συνταγματάρχη της

ΚGB, η Ρωσία άρχισε να ισχυροποιείται. Ο στρατός ανασυγκροτήθηκε σε τέτοιο βαθμό που η βιομηχανία όπλων (η οποία απασχολεί περισσότερους από 2,5 εκατομμύρια Ρώσους) ήρθε αντιμέτωπη με την υπερπαραγωγή. Αυτός ο στρατός αποκατέστησε με αιματηρό τρόπο την «τάξη» στο εσωτερικό (Τσετσενία), σε όμορα κράτη (Γεωργία, Καζακστάν) και στο εξωτερικό (Συρία).

Παρ' όλα αυτά, το 2015 η βιομηχανική παραγωγή εξακολουθούσε να βρίσκεται κάτω από τα επίπεδα του 1990. Μόνο ο τομέας του πετρελαίου και του φυσικού αερίου ξεπέρασε τα επίπεδα παραγωγής πριν από την ιδιωτικοποίηση. Αλλά εκείνη τη χρονιά, η τιμή του πετρελαίου άρχισε να διολισθαίνει ξανά και το ίδιο συνέβη και με τη ρώσικη οικονομία. Το ΑΕΠ μειώθηκε από 2,29 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2013 σε 1,48 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2020, λιγότερο από αυτό του Τέξας.

Η πρόκληση για το ρώσικο κεφάλαιο ήταν πολλαπλή:

- να υπερασπιστεί τη θέση του κύριου εξαγωγικού του προϊόντος στην αγορά, του πετρελαίου και του φυσικού αερίου,
- να μειώσει την εξάρτησή του από αυτό: με τις άτακτες διακυμάνσεις της τιμής του και το αβέβαιο μέλλον του, είναι ένα αναξιόπιστο δεκανίκι για μια σακατεμένη οικονομία,
- είτε να συρρικνώσει την υπερπαραγωγική στρατιωτική βιομηχανία είτε να αυξήσει τη χρήση των προϊόντων της,
- να κρύψει το γεγονός ότι δεν έχει τίποτα να προσφέρει στην εργατική τάξη, να αποσπάσει την προσοχή των προλετάρων από τις άθλιες συνθήκες διαβίωσής τους, εμπλέκοντάς τους σε μια εκστρατεία εθνικής υπερφάνειας εναντίον ενός ξένου εχθρού που ευθύνεται για την επιδείνωση των συνθηκών επιβίωσης.

Πρόκειται για μια απλή συνταγή ιμπεριαλιστικής επιθετικότητας.

Η Ουκρανία είναι ελκυστική λεία. Διαθέτει τα μεγαλύτερα αποθέματα σιδηρομεταλλεύματος στον κόσμο, φυσικό αέριο και άλλους ορυκτούς πόρους, εξαιρετική καλλιεργήσιμη γη, βιομηχανία, ναυπηγία, λιμάνια... διαθέτει επίσης μια σύγχρονη βιομηχανία όπλων, αντίπαλο δέος της ρωσικής, και αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο η Μόσχα επιμένει στην «αποστρατικοποίηση» της Ουκρανίας. Και έπειτα υπάρχουν και οι αγωγοί που μεταφέρουν το ρώσικο φυσικό αέριο και πετρέλαιο μέσω της Ουκρανίας στη δυτική Ευρώπη. Και προφανώς η Ρωσία θέλει να τους ελέγξει.

Η Ρωσία παρέχει το 45% των ευρωπαϊκών εισαγωγών φυσικού αερίου μέσω αυτών των αγωγών, αλλά τα τελευταία χρόνια οι ΗΠΑ έχουν αρχίσει να ροκανίζουν την αγορά της. Η Ρωσία είναι ο τρίτος μεγαλύτερος παραγωγός φυσικού αερίου στον κόσμο. Οι ΗΠΑ είναι ο μεγαλύτερος, και η βιομηχανία φυσικού αερίου που διαθέτει γνωρίζει τεράστια ανάπτυξη χάρη στους νέους και οικολογικά επιβλαβείς τρόπους εξόρυξης (fracking). Ωστόσο, το τελευταίο διάστημα έχει έρθει αντιμέτωπη με την πλεονάζουσα παραγωγική της ικανότητα και αναζητά με επιθετικό τρόπο νέες αγορές. Από το 2018 και μετά οι εξαγωγές της προς τις περισσότερες χώρες της ΕΕ και το Ηνωμένο Βασίλειο αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς. Εξάριση αποτέλεσε η Γερμανία, ο τερματικός σταθμός του νέου αγωγού Nordstream 2 κάτω από τη Βαλτική θάλασσα που παρακάμπει την Ουκρανία. Δεν έχει χρησιμοποιηθεί ακόμη, και όπως δείχνουν τα πράγματα τώρα, μπορεί να μην χρησιμοποιηθεί ποτέ. Ήταν η ελπίδα του γερμανικού κεφαλαίου για έναν σταθερό και οικονομικά αποδοτικό ενεργειακό εφοδιασμό και γενικότερα για την επέκταση

των εμπορικών σχέσεων με τη Ρωσία. Τώρα η Γερμανία ξαναγύρισε στο μαντρί, επενδύοντας σε νέους τερματικούς σταθμούς για την παραλαβή υδροποιημένου φυσικού αερίου από τις ΗΠΑ. Οι βαριά ρυπογόνοι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής με καύση άνθρακα παίρνουν νέα πνοή. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε ένα σχέδιο για τη μείωση των εισαγωγών φυσικού αερίου από τη Ρωσία κατά δύο τρίτα έως τον επόμενο χειμώνα και τον τερματισμό τους έως το 2027. Παρόλο που ο στόχος αυτός μπορεί να μην επιτευχθεί πλήρως, η κατεύθυνση είναι σαφής. Στον βαθμό που ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι ένας πόλεμος για την ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας –και αυτό είναι σαφώς ένα μέρος της αλήθειας– οι ΗΠΑ έχουν ήδη κερδίσει.

Ο τωρινός πόλεμος δεν έρχεται από το πουθενά. Η διαμάχη για την Ουκρανία χρονολογείται από το 2008. Το 2014, η διαμάχη μετατράπηκε σε πόλεμο. Από τότε Ουκρανοί και Ρώσοι έχουν κατακλυστεί από πατριωτική πολεμική προπαγάνδα. Οι Ουκρανοί έχουν την ατυχία να ζουν σε μια χώρα που ούτε η Μόσχα ούτε η Ουάσιγκτον θέλουν να παραχωρήσουν η μία στην άλλη. Θυμίζει την κρίση του βασιλιά Σολομώντα: δύο γυναίκες διεκδικούσαν και οι δύο τη μητρότητα ενός μωρού. Ο Σολομώντας είπε: θα κόψω το μωρό στα δύο και θα σας δώσω από μισό στην καθεμία. Τότε η πραγματική μητέρα είπε: όχι, ας το πάρει εκείνη ολόκληρο. Στην περίπτωση όμως του μωρού Ουκρανία και οι δύο γυναίκες λένε: κόψτ' το!

Έρημος!

Οι ψεύτικες ειδήσεις και οι πραγματικές ειδήσεις είναι πλέον τόσο ανακατεμένες μεταξύ τους που είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τι ακριβώς συμβαίνει στην Ουκρα-

νία και τη Ρωσία. Για παράδειγμα, στις 27 Φεβρουαρίου μας είπαν ότι δεκατρείς Ουκρανοί στρατιώτες στο «Νησί των Φιδιών» επέλεξαν να πεθάνουν για την πατρίδα. «Να πάτε να γαμηθείτε»: αυτό υποτίθεται ότι απάντησαν στο αίτημα ενός ρωσικού πολεμικού πλοίου να παραδοθούν. Στα ουκρανικά και σε όλα τα δυτικά μέσα ενημέρωσης οι ύμνοι για τον ηρωισμό τους έφτασαν σε δυσθεώρητα ύψη. Τους ετοίμαζαν ήδη το άγαλμα, για να το πούμε διαφορετικά. Ήταν δύσκολο να το πιστέψει κανείς. Αυτοί οι στρατιώτες ήταν τόσο μεθυσμένοι από την προπαγάνδα που αποδέχονταν έτσι εύκολα έναν άχρηστο θάνατο; Μήπως ήλπιζαν να ανταμειφθούν στη μετά θάνατον ζωή όπως οι βομβιστές αυτοκτονίας; Κανείς δεν θα ωφεληθεί από τον θάνατό τους. Δεν θα έπρεπε να εξυμνούνται ως ήρωες αλλά να θρηνούνται ως θύματα της πατριωτικής τρέλας.

Ευτυχώς, αποδείχτηκε πολύ γρήγορα ότι οι στρατιώτες είχαν τελικά παραδοθεί δείχνοντας φρόνηση. Ουφ! Ακόμα και όταν τους έδειξε η ρώσικη τηλεόραση ζωντανούς και υγιείς, πολλά μέσα ενημέρωσης στη Δύση ξέχασαν να το αναφέρουν.

Η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού της Ουκρανίας δεν ωφελείται από τον πόλεμο για την πατρίδα. Όποια και αν είναι τα πλεονεκτήματα του να ζει κανείς σε μια χώρα ενταγμένη στο ΝΑΤΟ και την ΕΕ, δεν αντισταθμίζουν τα μειονεκτήματα του πολέμου. Όταν, σε λίγες εβδομάδες, μήνες ή χρόνια, τα όπλα σιγήσουν και ο καπνός πάνω από τις βομβαρδισμένες πόλεις διαλυθεί, οι Ουκρανοί θα έχουν μια δηλητηριασμένη χώρα γεμάτη ερείπια και μαζικούς τάφους. Και οι δυτικές χώρες πιθανότατα θα είναι λιγότερο γενναιόδωρες με τα χρήματα για την ανοικοδόμηση απ' ό,τι είναι τώρα με τα όπλα.

Ας υποθέσουμε ότι η Ουκρανία «κερδίζει» τον πόλεμο. Τι θα έχουν κερδίσει οι άνθρωποι εκεί; Την «τιμή του έθνους»; Την ελευθερία; Μετά το τέλος του πολέμου ο Ζελένσκι και οι «ολιγάρχες» της Ουκρανίας θα εξακολουθούν να είναι πλούσιοι, ενώ τους «απλούς» Ουκρανούς τους περιμένει μόνο βαθιά δυστυχία.

Τα καλύτερα νέα που έχουμε ακούσει για τον πόλεμο είναι ότι ορισμένοι Ρώσοι στρατιώτες σαμποτάρουν τον εξοπλισμό τους και λιποτακτούν. Το πόσοι έχουν λιποτακτήσει είναι ασαφές. Ας ελπίσουμε ότι η λιποταξία θα πάρει μαζικές διαστάσεις. Και από τις δύο πλευρές. Ότι Ρώσοι και Ουκρανοί στρατιώτες θα αδελφοποιηθούν και θα στρέψουν τα όπλα τους ενάντια στους αρχηγούς τους που τους έστειλαν στον θάνατο. Ότι Ρώσοι και Ουκρανοί εργάτες θα κάνουν απεργίες ενάντια στον πόλεμο. Οι διαδηλώσεις ειρήνης από μόνες τους δεν μπορούν να σταματήσουν τον πόλεμο, στον βαθμό που ο πληθυσμός συνεχίζει να υπομένει τον πόλεμο και όλες τις συνέπειές του. Ο πόλεμος μπορεί να σταματήσει μόνο όταν η μεγάλη μάζα, η εργατική τάξη, στραφεί ενάντια στον πόλεμο. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος σταμάτησε από την εξέγερση της εργατικής τάξης ενάντια στον πόλεμο, πρώτα στη Ρωσία το 1917 και ένα χρόνο αργότερα στη Γερμανία. Αλλά από τότε έχει περάσει πολύς καιρός. Σήμερα δεν υπάρχει ατμόσφαιρα μαζικής εξέγερσης στη Ρωσία. Ωστόσο, οι καταστροφικές συνέπειες του πολέμου μπορεί να ξυπνήσουν τον κοιμώμενο γίγαντα.

Τόσο στη Ρωσία όσο και στην Ουκρανία, το χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών έχει αυξηθεί απότομα. Και στις δύο χώρες, οι «ολιγάρχες» (συμπεριλαμβανομένου του Πούτιν και του Ζελένσκι) κρύβουν περιουσίες σε υπεράκτιους φορολογικούς παραδείσους και πληρώνουν ελάχιστους ή

καθόλου φόρους. Εν τω μεταξύ, οι πραγματικοί μέσοι μισθοί στην Ουκρανία δεν έχουν αυξηθεί εδώ και δώδεκα χρόνια, ενώ οι τιμές έχουν αυξηθεί κατακόρυφα. Οι κοινωνικές δαπάνες έχουν περικοπεί από δι-αδοχικές ουκρανικές κυβερνήσεις από το 20% του προϋπολογισμού το 2014 στο 13% σήμερα. Η συντριπτική πλειοψηφία του ουκρανικού πληθυσμού ήταν ήδη φτωχή και θα είναι πολύ φτωχότερη μετά τον πόλεμο. Τα συμφέροντά της και εκείνα της άρχουσας τάξης δεν είναι τα ίδια. Ακριβώς όπως και στη Ρωσία. Στην Ουκρανία, Ρώσοι και Ουκρανοί στρατιώτες σκοτώνονται μεταξύ τους για συμφέροντα που είναι ενάντια στα δικά τους.

Σύμπτωση;

Δεν ξέρουμε πώς θα τελειώσει αυτός ο πόλεμος. Ίσως υπάρξει κάποιου είδους συμβιβασμός που θα επιτρέψει και στα δύο στρατόπεδα να ισχυριστούν ότι έχουν κερδίσει και ότι στην πραγματικότητα είναι απλώς μια ανάσα εν όψει του επόμενου πολέμου.

Από τη «Μεγάλη Ύφεση» του 2008, η παγκόσμια οικονομία βρίσκεται σε βαθιά κρίση. Η παγκόσμια κερδοφορία έχει πέσει σχεδόν στα χαμηλότερα επίπεδα όλων των εποχών. Η κατάρρευση αποφεύχθηκε μόνο χάρη στη δημιουργία γιγάντιων ποσοτήτων χρήματος και στον μαζικό δανεισμό από το μέλλον. Στην αλλαγή του αιώνα, το παγκόσμιο χρέος ανερχόταν σε 84 τρισεκατομμύρια δολάρια. Όταν ξεκίνησε η κρίση του 2008, το νούμερο είχε φτάσει στα 173 τρισεκατομμύρια δολάρια. Έκτοτε έχει αυξηθεί κατά 71% και θα φτάσει τα 296 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2021. Αυτό αντιστοιχεί στο 353% του συνολικού ετήσιου εισοδήματος όλων των χωρών μαζί!

Ο πληθωρισμός εκτοξεύεται στα ύψη και δεν υπάρχει κανένα σχέδιο, καμία προ-

οπτική να βγούμε από την τρύπα με οποιοδήποτε «κανονικό» μέσο. Αύξηση ή μείωση των φόρων, τόνωση ή συγκράτηση των δαπανών, μείωση ή επέκταση της προσφοράς χρήματος, τίποτα δεν μπορεί να λειτουργήσει ενάντια στην κρίση ενός συστήματος που εξαρτάται από την ανάπτυξη, από τη συσσώρευση αξίας, αλλά είναι όλο και πιο ανίκανο να το επιτύχει αυτό. Η αποκατάσταση των ευνοϊκών συνθηκών για τη συσσώρευση αξίας απαιτεί την απαξίωση του υπάρχοντος κεφαλαίου, την εξάλειψη της «φύρας» σε μαζική κλίμακα.

Είναι μήπως σύμπτωση ότι την περίοδο της αυξανόμενης οικονομικής ανασφάλειας και της αδιέξοδης κρίσης, οι παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες αυξάνονται χρόνο με τον χρόνο και ο αριθμός των στρατιωτικών συγκρούσεων αυξάνεται κατακόρυφα;

Οι πόλεμοι μαινόνται και οι εντάσεις αυξάνονται σχεδόν σε κάθε ήπειρο. Οι ΗΠΑ και η Κίνα επιτάχυναν τις εξοπλιστικές τους δραστηριότητες χρησιμοποιώντας ως δικαιολογία ο ένας τον άλλον. Οι παγκόσμιες εξοπλιστικές δαπάνες αυξήθηκαν κατά 9,3% (σε σταθερά δολάρια) την τελευταία δεκαετία και ξεπερνούν πλέον τα 2 τρισεκατομμύρια δολάρια ετησίως. Οι ΗΠΑ ξοδεύουν μακράν τα περισσότερα (778 δισεκατομμύρια το 2020, ετήσια αύξηση 4,4%) επισκιάζοντας όλους τους άλλους, συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας (61 δισεκατομμύρια το 2020, αύξηση 2,5%). Οι συνολικές στρατιωτικές δαπάνες στην Ευρώπη το 2020 ήταν κατά 16% υψηλότερες από ό,τι το 2011. Ακόμη και η ύφεση που προκλήθηκε από την πανδημία δεν έβαλε φρένο στην τάση αυτή. Το 2020, ενώ το παγκόσμιο ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 4,4%, οι παγκόσμιες εξοπλιστικές δαπάνες αυξήθηκαν κατά 3,9% και το 2021 κατά 3,4%. Ο πόλεμος στην Ουκρανία επιταχύνει τη δι-

αδικασία. Οι επιχειρήσεις των παραγωγών όπλων θα ανθήσουν τα επόμενα χρόνια.

Η Ευρώπη είναι και πάλι το επίκεντρο μιας πιθανής παγκόσμιας ανάφλεξης. Υπάρχουν όμως σημαντικές διαφορές σε σχέση με ανάλογες στιγμές στην ιστορία του προηγούμενου αιώνα. Πρώτον: ο παράγοντας πυρηνικά όπλα βάζει φρένο στην κλιμάκωση. Δεύτερη διαφορά: η οικονομία είναι πιο παγκοσμιοποιημένη από ποτέ. Τα συμφέροντα διαπλέκονται. Η Ρωσία είναι μόλις η ενδέκατη μεγαλύτερη οικονομία και το κύριο εξαγωγικό της προϊόν, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, έχει προς το παρόν γλιτώσει σε μεγάλο βαθμό από τις κυρώσεις. Ενώ η Ευρώπη στέλνει συνεχώς όπλα στην Ουκρανία για να πολεμήσει τη Ρωσία, το ρώσικο πετρέλαιο και φυσικό αέριο συνεχίζουν να ρέουν στην Ευρώπη μέσω της Ουκρανίας. Η αμοιβαία εξάρτηση περιορίζει την κλιμάκωση.

Ωστόσο, και τα δύο αυτά φρένα που εμποδίζουν την κλιμάκωση δεν αποτελούν ακλόνητη εγγύηση. Η κόκκινη γραμμή την οποία υποτίθεται δεν πρέπει να υπερβούν οι στρατιωτικές δυνάμεις μπορεί να γίνει αντικείμενο ερμηνείας, ιδίως για την πλευρά που χάνει. Η Ρωσία δημοσιοποίησε το 2020 μια νέα προεδρική οδηγία για την πυρηνική αποτροπή, η οποία χαμηλώνει το πυρηνικό κατώφλι «για να αποφευχθεί η κλιμάκωση των στρατιωτικών ενεργειών και ο τερματισμός των εν λόγω ενεργειών υπό συνθήκες που είναι απαράδεκτες για τη Ρωσία και τους συμμάχους της». Το κατώφλι μπορεί να χαμηλώσει με τη χρήση «βρώμικων βομβών» (που συνδυάζουν συμβατικά εκρηκτικά με ραδιενεργό υλικό), χημικών ή βιολογικών όπλων. Από εκείνο το σημείο και μετά, η κλιμάκωση με χρήση τακτικών πυρηνικών όπλων πιθανόν να μη φαίνεται τόσο μεγάλο βήμα. Και ούτω καθεξής. Θα ήταν ανόητο να εμπιστευτούμε τη λογική

της άρχουσας τάξης για να αποφύγουμε μια τέτοια πορεία.

Ούτε η διαπλοκή των οικονομικών συμφερόντων αποτελεί εγγύηση. Αυτό είναι που καθιστά σαφές η παρούσα στιγμή. Ο πόλεμος είναι καταστροφικός για τις οικονομίες τόσο της Ρωσίας όσο και της Ουκρανίας. Ως αποτέλεσμα, η καπιταλιστική τάξη και στις δύο χώρες θα έχει λιγότερα κέρδη. Η παγκόσμια οικονομία στο σύνολό της θα υποφέρει επίσης. Ειδικά από τις οικονομικές κυρώσεις, οι οποίες προκαλούν έκπληξη με την αυστηρότητά τους. Όλα αυτά είναι κακά για το κέρδος, και όμως το κινήγι του κέρδους είναι αυτό που τα θέτει σε κίνηση. Ο πόλεμος και οι κυρώσεις θα επιταχύνουν και θα εμβαθύνουν την επερχόμενη ύφεση, η οποία έτσι κι αλλιώς είχε γίνει αναπόφευκτη. Τώρα μπορεί να κατηγορηθεί ο πόλεμος γι' αυτό. Ο Μπάιντεν θα την αποκαλέσει «ύφεση του Πούτιν». Ο Πούτιν θα κατηγορήσει τον οικονομικό πόλεμο της Δύσης εναντίον της Ρωσίας.

Η σκλήρυνση του καθεστώτος των κυρώσεων μετά τον πόλεμο θα σήμαινε προετοιμασία για μελλοντικές συγκρούσεις. Θα σήμαινε ότι, στην τρέχουσα δυναμική του καπιταλισμού, τα κέρδη θυσιάζονται για χάρη της νίκης στον πόλεμο. Ενισχύοντας τον προστατευτισμό, οι κυρώσεις έρχονται σε αντίθεση με την τάση για παγκοσμιοποίηση που έχει η επιδίωξη για κέρδος. Οι εμπορικές σχέσεις διακόπτονται, οι υλικοτεχνικοί δεσμοί κόβονται. Αλλά θα αναδιοργανωθούν μέσα στην οικονομία του πολέμου. Οι αποδέχτες των κυρώσεων –η Ρωσία, το Ιράν, η Βόρεια Κορέα και στο μέλλον ενδεχομένως η Κίνα– μπορεί να συνασπιστούν εναντίον του κοινού εχθρού. Οι γεωστρατηγικές επιπτώσεις του πολέμου θα αποτελέσουν αντικείμενο άλλου άρθρου. Το ζήτημα εδώ είναι ότι δεν μπορούμε να εμπιστευτούμε την παγκοσμι-

οποίηση για να μας προστατεύσει από τον παγκόσμιο πόλεμο.

Υπάρχει όμως και μια τρίτη, κρίσιμη διαφορά με τις προπολεμικές στιγμές του παρελθόντος. Πρόκειται για τη συνείδηση. Αυτό που χρειάζεται κάθε άρχουσα τάξη για να υποτάξει τον πληθυσμό της σε μια ολοκληρωτική πολεμική προσπάθεια, είναι η καταστροφή της ταξικής συνείδησης, η ατομικοποίηση των ατόμων και η ενοποίησή τους στην ψευδή κοινότητα του έθνους. Ο Πούτιν δεν το έχει καταφέρει ακόμα. Δεν έχει τον ρώσικο λαό στο τσεπάκι του, όπως είχε ο Χίτλερ τους Γερμανούς. Είναι αλήθεια ότι παρά τις πολυάριθμες διαμαρτυρίες στη Ρωσία κατά του πολέμου, η αντίσταση εναντίον του παραμένει προς το παρόν περιορισμένη. Αλλά πατριωτικές εκδηλώσεις υποστήριξης του Πούτιν δεν υπήρξαν πουθενά, εκτός από μια μαζική συγκέντρωση στην οποία πολλοί πιέστηκαν από το κράτος να συμμετάσχουν. Ο Πούτιν, ανεξάρτητα από τις στρατιωτικές του δυνατότητες, δεν μπορεί να κλιμακώσει τον πόλεμο όπως ο Χίτλερ, διότι ο ιδεολογικός έλεγχος που ασκεί είναι πολύ αδύναμος. Από την άλλη πλευρά, αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο πρέπει να κλιμακώσει: χωρίς νίκη, κινδυνεύει να πέσει από το βήθρο του, όπως η χούντα της Αργεντινής μετά την ήττα στα Φόκλαντ.

Ομοίως, στις περισσότερες άλλες χώρες με παράδοση κοινωνικών αγώνων, ο ιδεολογικός έλεγχος είναι πολύ αδύναμος για να παρασύρει τον πληθυσμό σε έναν πόλεμο μεγάλης κλίμακας. Γίνεται όμως δουλειά πάνω σε αυτό. Μας διαμορφώνουν. Μαθαίνουμε να τιμούμε ξανά τους στρατιώτες ως ήρωες, μαθαίνουμε να ζητωκραυγάζουμε ξανά για τις νίκες στο πεδίο της μάχης, μαθαίνουμε να αποδεχόμαστε ότι πρέπει να κάνουμε θυσίες για την πολεμική προσπάθεια. Και ενώ δεν υπάρχουν εθνικές

λύσεις για κανένα από τα προβλήματά μας –οικονομική κρίση, κλιματική διαταραχή, πανδημίες, εξαθλίωση κ.λπ.– μαθαίνουμε ότι δεν υπάρχει τίποτα πιο όμορφο από το να πολεμάς για τα σύνορα, από το να πεθαίνεις για την πατρίδα.

Μην τους αφήσετε να σας καλουπώσουν. Όπως κατέληγε ο Καρλ Λίμπκνεχτ στην έκκλησή του για τον επαναστατικό ντεφετισμό το 1915: «Αρκετά με τις σφαγές! Κάτω οι υποδουλιστές του πολέμου εδώ και στο εξωτερικό! Τέλος στη γενοκτονία!»

Sander (*Internationalist Perspective*)

23/3/2022